

Remissvar över Filmutredningens betänkande SOU 2025:24 Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland (Ku2025/00320)

Sammanfattning

Finlandsinstitutet välkomnar att de nationella minoritetsspråken jämställs med det svenska språket, och att filmer på minoritetsspråken inbegrips i samma stödformer som svensk film i övrigt. Vi instämmer i att produktioner som bygger på ett manus eller en litterär förlaga på svenska eller ett nationellt minoritetsspråk ska ges prioritet.

Dessutom påminner vi regeringen om att Finlandsinstitutets distributionsverksamhet Ny Finsk Film, som inte nämns i betänkandet, gör film på ett nationellt minoritetsspråk tillgänglig i hela Sverige. Verksamheten diversifierar och breddar också filmutbudet, och gör att allt fler ser värdefull film i hela landet. Det här viktiga, långsiktiga arbetet har inom ramen för ett kulturförmedlingsuppdrag i fyra år finansierats av regeringen, och behöver snarast få en permanent finansieringslösning.

Allmänna synpunkter

Finlandsinstitutet har en bred kompetens när det gäller nationella minoritetskultur och språkrevitalisering. Ett fokus i vår läsning av betänkandet ligger därför på de nationella minoriteternas behov av kultur på sitt eget språk, och på barn och ungas rätt att lära sig minoritetsspråk.

Kultur på ett minoritetsspråk stöttar språkutvecklingen på många sätt, och film är ett effektivt redskap: bildspråket och kontexten stöder det talade språket. Filmens talade språk kan därför vara på en högre nivå än elevens språkkunskaper. Filmkulturell verksamhet för barn och unga i de nationella minoriteterna har en särskild betydelse, och behovet är verksamhet och stöd är stort.

De nationella minoriteternas erfarenheter, liv och kultur är värdefulla bitar i den mosaik som är Sverige. Vi hoppas att ett reformerat produktionsincitament sporrar till gestaltning av de nationella minoriteterna på film – på deras egna språk.

Bedömning av förslagen i förhållande till de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk betonar utbyte över nationella gränser. Kulturella band kan förbättra den ömsesidiga förståelsen. Därför är det särskilt önskvärt med samarbete över nationsgränser där samma språk talas på ömse sidor av en

gräns, med ex. större spridning av filmer, böcker och scenkonst. Det finska språket är störst av Sveriges nationella minoritetsspråk. Att finskan tack vare filmproduktionen i Finland dessutom är i en särställning när det gäller tillgången till film ger regeringen utmärkta redskap för tillämpningen av minoritetslagen och språklagen.

Samtidigt är strukturerna i Sverige för kultur på minoritetsspråken sköra och projektartade. Sverige har vid Europarådets återkommande granskningar och nu senast av riksrevisionen kritiserats för att inte leva upp till sina åtaganden och för kortsiktiga, otillräckliga insatser.

Spridning och visning av film på minoritetsspråk – verksamhetsstöd

Finlandsinstitutet nämns i utredningen som mottagare av ett mindre stöd från Filminstitutet. Vi vill förtydliga att det gällt stödformen *Årligt stöd till etablerade distributörer, filmfestivaler och plattformar för visning av värdefull film*, och riktats mot lansering av ny finsk film på den svenska marknaden. Stödformen har därmed ingen koppling till de nationella minoritetsspråken, även om vår faktiska verksamhet har det.

Med det som bakgrund välkomnar vi förslaget att filmer på de nationella minoritetsspråken inbegrips i samma stödformer som svensk film i övrigt. Vi anser dock att det är ytterst viktigt att de filmpolitiska målen är tydliga vad gäller de nationella minoriteterna, i och med att de specifika stödformerna har försvunnit.

Kulturförmedling – utanför betänkandet

Finlandsinstitutets distributionsverksamhet Ny Finsk Film är den mest omfattande delen av vår kulturförmedling, som i fyra år finansierats av regeringen. Spridningsområdet är hela Sverige. Utöver film förmedlar vi också författarbesök och barnteater på finska.

Ny Finsk Film nämns alltså inte i betänkandet, men ger i dag med sitt välutbyggda distributionsnätverk den sverigefinska nationella minoriteten tillgång till film på finska i hela landet. Antalet visningar och visningsorter har vuxit kraftigt – våra filmer visades i fjol i 93 kommuner. Det här bekräftar att behovet är stort och utbrett, och att intresset ökar.

Vår förmedling av finskspråkig och sverigefinsk kultur svarar mot flera behov. Den ger den nationella minoriteten kultur på sitt eget språk. Den svarar mot barns och ungas rätt till och behov av att lära sig minoritetsspråk. Den fördjupar Sveriges och Finlands kulturella utbyte. Och den breddar den filmintresserade allmänhetens tillgång till diversifierade kulturella upplevelser.

I regeringarnas svensk-finska samarbetsförklaring från september 2024 står det att Finlandsinstitutet i Stockholm och Hanaholmen i Esbo spelar en viktig roll i arbetet med *”att bevara och utveckla de kulturella banden mellan våra länder och att utveckla gemenskapen mellan våra länder”*. I den här samarbetsduon är Finlandsinstitutet noden i Sverige, och också den part som har en större betoning på kultur. Men medan Hanaholmen sedan länge har årlig finansiering från regeringen får Finlandsinstitutets ännu inte en given, långsiktig finansiering från svenskt håll. Vi ber regeringen överväga en förbättring på den punkten.

Publiken i fokus

Betänkandets förslag på sänkt moms på biobiljetter är mycket bra. Det demokratiserar filmtittandet på bio och stärker biograferna. En filmfond tror vi kommer att säkra och förstärka filmfinansieringen. Dessutom behöver finansieringen av filmproduktion på de nationella minoritetsspråken klara mål och tillvägagångssätt, och samma gäller för hur den görs tillgänglig.

Ny Finsk Film svarar, som del av Finlandsinstitutets kulturförmedling, på beställningen på tillgång och distribution över hela landet. Vi föreslår därför att regeringen inrättar ett permanent stöd till denna kultur- och geopolitiskt viktiga verksamhet, och att det framöver tilldelas institutet genom regleringsbrev. Finlandsinstitutet är i dag ett landsunikt kompetenscenter för kultur på det nationella minoritetsspråket finska, med aktiv närvaro i hela landet, redo att fortsätta axla den viktiga roll som regeringen noterat att institutet har i Sverige.

Stockholm den 24 juni 2025,
högaktningsfullt,

Astrid Thors
Styrelsens ordförande
Finlandsinstitutet

Wivan Nygård-Fagerudd
Direktör
Finlandsinstitutet